BOTANISKA NOTISER

Botaniska Notiser utges av Lunds Botaniska Förening och erhålles genom medlemskap i föreningen. Tidskriften publicerar orginalarbeten som antingen behandlar botaniska företeelser i Götaland eller som redogör för vetenskapliga landvinningar av generellt intresse och allmän giltighet. Botaniska Notiser utkommen med ca 4 häften per år. Se vidare författarinstruktion på bakpärmens insida.

[Botaniska Notiser (ISSN 1650-3767), established in 1839, is published by the Lund Botanical Society. Subscription can only be obtained through membership of the Society. Botaniska Notiser publishes original papers of potential interest for South-Swedish botanists. When citing articles in this journal the abbreviation "Bot. Not." is recomended. For more information about Bot. Not. contact the editor: kjell-arne.olsson@swipnet.se]

Redaktör och ansvarig utgivare: Kjell-Arne Olsson, Evavägen 33, 296 32 Åhus tel. 044-24 22 63, e-mail: kjell-arne.olsson@swipnet.se

© Lunds Botaniska Förening

LUNDS BOTANISKA FÖRENING

Adress: Botaniska Museet, Östra Vallgatan 18, 223 61 Lund. Pg: 8 35 22-3
Hemsida: www.lundsbotaniska.org
Medlemsavgift: 150 kronor/år

Styrelse

Ordförande: Åke Svensson, Norregatan 17, 289 32 Knislinge; tel. 044-61 316, e-mail: ake.svensson@derm.mas.lu.se
Vice ordförande: Leif Sigbo, Bjäregatan 3, 286 31 Örkelljunga; tel. 0435-522 32, e-mail: leif.sigbo@telia.com
Protokollsekreterare: Charlotte Wigermo, Fästningsgatan 19 B 4 tr, 291 34 Kristianstad; tel. 044-24 39 28, e-mail: charlotte.wigermo@googlemail.com
Programsekreterare: Marie Widén, Botaniska Trädgården, Ö. Vallgatan 20, 223 61 Lund; tel. 046-13 86 60, e-mail: marie.widen@botan.lu.se
Kassör: Gerhard Kristensson, Dekanvägen 8, 240 10 Dalby; tel. 046-20 21 85, e-mail: gerhard.kristensson@telia.com
Övriga ledamöter: Patrik Frödén, Göran Mattiasson, Kjell-Arne Olsson och Torbjörn Tyler

Funktionärer

Sexmästare: Per Lassen, Botaniska Museet, Ö. Vallgatan 18, 223 61 Lund; tel. 046-222 89 77
Medlemsregistrator, arkivarie och distributör: Britt Snogerup, Botaniska Museet, Ö. Vallgatan 18, 223 61 Lund; tel. 046-222 89 77, e-mail: britt.snogerup@sysbot.lu.se
Revisorer: Linus Svensson och Nils Englesson
Revisorsuppleant: Göran Wendt

Vitnoppa på plats i Skåne

Nils-Otto Nilsson

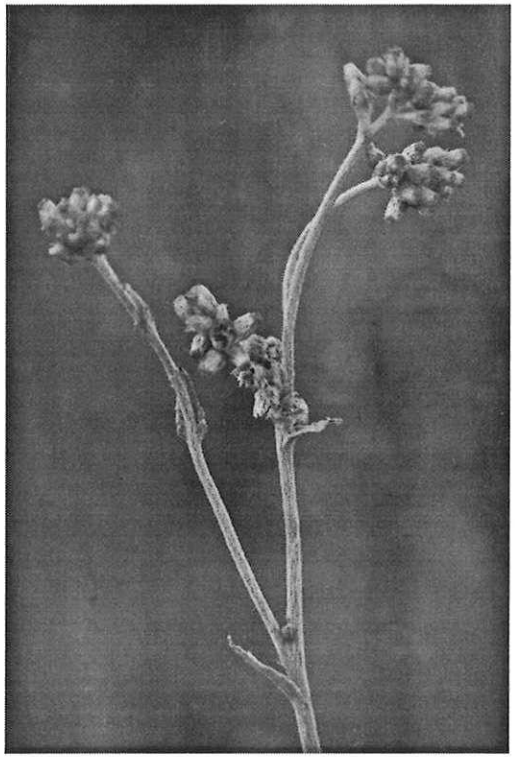
ABSTRACT: [Jersey Cudweed *Pseudognaphalium luteoalbum* found in Skåne] In August 2007, a population of *Pseudognaphalium luteoalbum* (L.) Hilliard & B. L. Burtt was found in central Helsingborg in Skåne, Sweden. More than 50 individuals was growing on sandy soil along a bike-path, accompanied by other annual weeds such as *Persicaria maculosa, Chenopodium album, Lepidium ruderale* and *Galinsoga quadriradiata*. Except for a few temporary findings, *Pseudognaphalium luteoalbum* has its nearest known modern locality in northern Germany and has a single Swedish locality on Tjörn in Bohuslän.

Nils-Otto Nilsson, Fredriksdal Museer & Trädgårdar, Gisela Trapps väg 1, 254 37 Helsingborg

Praktverket *Floran i Skåne - Arterna och deras utbredning* markerar en viktig milstolpe i skånsk floristisk historia. Det är inte utan stor vördnad bokverket anlitas för att få de färskaste upplysningarna om våra skånska växter. Men utbredningsatlasen till trots lever emellertid floran i Skåne vidare på alldeles egen hand. Så har det exempelvis behagat vitnoppan att dyka upp på en ny skånsk lokal mitt inne i Helsingborgs stad.

Det var under en rutinvandring från lunchrestaurangen den 23 augusti 2007 som något ovanligt noterades i vänstra ögonvrån. Ett vackert blommande exemplar fick omedelbart följa med till kontoret för att läggas i pressen. Vitnoppa var det första tankarna gick till och efter en snabb titt i några floror lades belägget åt sidan med det preliminära tillnamnet vitnoppa. Vid dagens slut malde de undermedvetna tankarna vidare kring dessa speciella, utdöda asteracéer såsom gulgrå ullört, vitnoppa och loppört...

Dagen därpå hade jag förmånen att delta i en tvådagars kransalgskurs där flera namnkunniga botanister deltog. Jag fick både Torbjörn Tyler och Erik Ljungstrand att höja på ögonbrynen när jag berättade om mitt fina Helsingborgsfynd av "loppört" (?!). Så kan det bli! Erik tyckte till och med att "loppörts"-fyndet var tillräckligt intressant för att redan samma dag (den 25 augusti) åka förbi och ta en titt. På kvällen ringer han och meddelar att det tyvärr inte var loppört, men att vitnoppa inte är så dumt det heller! Man ska vara noga med vad man säger men jag får väl skylla på att det inte är varje dag man stöter på dessa utdödingar.

Figur 1. Vitnoppa *Pseudognaphalium luteoalbum* från den nyfunna lokalen i Helsingborg. Vitnoppa är en 1-årig, upp till 40 cm hög, korgblommig ört med upprätt stjälk och uppåtriktade grenar. Bladen är helbräddade och spatel- till lansettformade med halvt stjälkomfattande bas. Liksom stjälken är bladen vitt ullhåriga. De blekgula blomkorgarna har hinnartade holkfjäll och sitter i huvuden med 4–12 korgar. Blomningen infaller i juli–september. Vitnoppa har vindspridda frukter som är bruna och har korta hår. Foto: Ebba Fogelfors.

Fyndet av vitnoppa *Pseudognaphalium luteoalbum* i Helsingborg består av ett 50-tal exemplar på en 40-meters sträcka av en någon meter bred sandig ruderatmark. Lokalen utgörs av en vägren strax sydost om kvarteret Stattena, mellan cykelvägen och norra huvudleden in mot Helsingborg (rikets nät 1306733/6218649). Den kulturpåverkade marken där vitnoppan växer domineras av andra ettåriga följeslagare som åkerpilört *Persicaria maculosa*, svinmålla *Chenopodium album*, gatkrassing *Lepidum ruderale* och hårgängel *Galinsoga quadriradiata*. Om vägrenen får en fortsatt omild mänsklig behandling, finns det goda förutsättningar för att vitnoppan skall kunna hålla sig kvar på platsen även i framtiden.

Ett så stort antal vitnoppor på samma plats tyder på att växten har funnits på platsen tidigare men varit förbisedd. Frågan återstår emellertid varifrån vitnoppan kommit. Vitnoppan har hårförsedda, vindspridda frukter som naturligtvis kan ha färdats långt innan de fick

fäste i den helsingborgska myllan. Att frukter skulle ha färdats direkt från vitnoppans närmsta bofasta lokaler i norra Tyskland känns emellertid tveksamt. Inte heller är lokalen på Tjörn i Bohuslän, där Ingemar Jonasson (2005) upptäckte ett stort bestånd av vitnoppa för några år sedan, något troligt ursprungsalternativ.

Det är mer sannolikt att vitnoppan har kommit från närmare håll och det kan inte uteslutas att den funnits i Helsingborgs urbana miljöer under en längre tid men varit förbisedd. En möjlig ursprungskälla skulle kunna vara Fredriksdals botaniska trädgård där vitnoppan funnits av och till i odling sedan 1960-talet. Fredriksdals botaniska trädgård ligger nästan 1 km från den aktuella lokalen. Vitnoppan finns även i odling på andra platser i Helsingborg. Jan-Erik Hederås noterade t.ex. ett från odling tillfälligt förvildat exemplar på en grustrottoar vid Kärvegatan i stadsdelen Eskilsminne i september 1990. Att den kan sprida och etablera sig från odling visar inte minst ett bofast skånskt bestånd av vitnoppa nordost om kyrkan i Brunnby, dit den bevisligen spritt sig från en odling flera hundra meter därifrån (Hederås 2007, muntl.).

Vitnoppa *Pseudognaphalium luteoalbum* är i Sverige rödlistad som sårbar (VU). I ArtDatabankens faktablad om vitnoppa (Olsson 1995) rekommenderas att vitnoppans bestånd säkras på den hittills enda regelbundna lokalen i Bohuslän och att arten övervakas av floraväktare. Det är på samma sätt viktigt att följa utvecklingen av populationen av vitnoppa på den nyfunna lokalen i Helsingborg. Med tanke på artens förmåga att sprida sig till nya platser bör Helsingsborgs urbana marker hållas under uppsikt med vitnoppan i åtanke.

Litteratur

Jonasson I. 2005. Vitnoppa återfunnen i Norden. – *Svensk Bot. Tidskr.* 99: 4–6.

Olsson, K.-A. 1995. Faktablad: *Pseudognaphalium luteo-album* vitnoppa. Rev. M. Aronsson 2005. – ArtDatabanken 2007-01-04, SLU, Uppsala.

Tyler T. m.fl. (red.) 2007. *Floran i Skåne – Arterna och deras utbredning.* Lunds Botaniska Förening, Lund.